

Особливості емоційної сфери ІТ-спеціалістів

М. М. Стасюк

Стасюк Марія Миколаївна, аспірант кафедри психології
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна

Paper received 09.08.17; Accepted for publication 17.08.17.

Анотація. В статті здійснено теоретичний аналіз поглядів на емоційну сферу особистості; виділено “активаційний” та “мотиваційний” підходи до вивчення емоцій та емоційної сфери. Проаналізовано підходи до дослідження емоційної сфери у спеціалістів ІТ-сфери, розкрито значення елементів емоційної сфери у професійній діяльності програмістів; виявлено суперечність у поглядах дослідників щодо взаємовпливу навчання програмуванню на розвиток емоційної сфери особистості. Запропоновано розглядати емоційний інтелект як механізм прикладного застосування особливостей емоційної сфери в ІТ-діяльності.

Ключові слова: емоційна сфера, особистість, емоційність, емоційний інтелект, програмісти, ІТ-сфера.

Постановка проблеми. Сфера інформаційних технологій (ІТ) розвивається інтенсивними темпами в Україні і світі. Робота в цій сфері відкриває широкі перспективи для реалізації особистості. При цьому особливості діяльності в цій сфері формують ряд вимог до потенційних та наявних працівників. Актуальність дослідження психологічних особливостей працівників цієї сфери зумовлено тим, що ІТ-сфера розвивається бурхливими темпами і охоплює все більш широкі кола осіб. Однак, публікацій, які б висвітлювали дослідження психологічних особливостей працівників ІТ-сфери, потенційних працівників чи студентів, які обирають діяльність в ІТ як основну діяльність, небагато.

Відомо, що діяльність в сфері, яка динамічно розвивається, супроводжується постійним підвищенням рівнем уваги та її концентрації, пошуковою діяльністю, тривогою невідомості та постійною навчальною активністю. Часто виявляється, що знання, отримані вчора, на сьогодні є застарілими і неактуальними. Це викликає велике навантаження і на емоційну сферу особистості.

Варто зазначити, що діяльність в ІТ-сфері – це не лише програмування і написання кодів. З одного боку, програмісти є основною ланкою діяльності всієї сфери, з іншого – вся система включає в себе багато інших елементів. Наприклад, інженери, проектні менеджери, дизайнери, тестувальники, працівники HR-відділів тощо.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженням особистісних характеристик програмістів та інших працівників ІТ-сфери займалися Ф. Брукс, Г. Вейнберг, Н. Вірт, Е. Дейкстра, С. Макконнелл, М. Л. Смульсон, Б. Шнейдерман, Р. Гебріел, В. Волконська, Ю. Бабаєва, А. Войскунский тощо. На даний момент можна зустріти окремі публікації, присвячені проблематиці професійного чи емоційного вигорання, дослідження стресостійкості та копінг-стратегій, лідерських якостей та комунікативних навичок у працівників ІТ-сфери. Проте проблематика особливостей емоційної сфери всієї сукупності працівників залишається малодослідженою.

Метою даної статті є теоретичний аналіз особливостей структури емоційної сфери осіб, що обирають діяльність в ІТ-сфері.

Виклад основного матеріалу. Дослідження емоційної сфери особистості мають тривалу історію. Вивченням емоцій, як явища займаються багато україн-

ських та зарубіжних вчених. [2, 4] В. Ільїн об'єднав дослідників емоційної сфери в дві групи. До першої він відніс тих, хто вважає, що вартими уваги є поняття “збудження” та “активація”. Вони є більш стійкими і придатними для вивчення, аніж поняття “емоції” – котрі більш швидкоплинні, нестійкі і достатньо аморфні. До другої – вчених, які вважають, що емоції є основою мотиваційної сфери.

О. Леонтьєв [2] у своїх дослідженнях ролі емоційних переживань в діяльності особистості стверджує, що емоції виконують роль внутрішніх сигналів і стимулів. Вони виражають відношення між мотивами діяльності та предметом діяльності і при цьому забезпечують енергетичну основу діяльності. Емоційне напруження, яким супроводжується діяльність, слугує способом додаткових затрат енергії. У свою чергу емоційна втома і надмірне збудження призводять до виснаження нервової системи та психологічного стресу, заважає фахівцеві змінювати рівень емоційного збудження, об'єктивно оцінювати умови проходження подальшої діяльності.

Загалом вся історія поглядів на емоційну сферу пронизана дихотоміями: позитивну чи негативну роль відіграють емоції; це швидкоплинні явища, які мають короткотривалий ефект чи тривалі стійкі стани, які можуть суттєво змінювати діяльність особистості. [2, 4] На думку Л. Собчик, форми вияву емоцій мають широкий спектр: від короткотривалих емоційних реакцій, що служать відповіддю на ситуативні подразники, до стійких способів особистісного емоційного реагування у вигляді емоційних особливостей особистості.[2]

Очевидно, що проблема дослідження емоційної сфери людини поки є відкритою, насамперед тому, що єдиний погляд на структуру емоційної сфери відсутній. В даному контексті актуальним залишається бачення С. Рубінштейна. [2] Він виділив три рівні емоційних явищ:

1. рівень безпредметних емоційних явищ (настроїв) – тобто недиференційованих емоційних станів суб'єкта, які не спрямовані до якогось об'єкта;
2. рівень предметних почуттів, що виникають з приводу якогось предмету - ці почуття бувають інтелектуальними (прикладом може бути почуття смішності якогось предмету), моральними, естетичними;
3. рівень світоглядних почуттів, які не прив'язані до якогось предмету, а характеризують загальне відно-

шення людини до життя (прикладом може слугувати почуття гумору, почуття трагічного, комічного).

М. Гурьев, аналізуючи сучасний стан теоретичних досліджень емоційної сфери особистості, висловлює ідею про те, що наука поступово відходить від поділу емоційних реакцій на негативні і позитивні. В його дослідженні показано, що емоційні реакції є необхідною умовою мобілізації усіх сил організму для різних видів діяльності. На основі цього автор стверджує, що емоційні стани дозволяють реалізовувати енергетичну активізацію організму. [2] О. Винославська виділила серед компонентів емоційної сфери людини емоційний тон відчуттів, ситуативні емоції, емоційні стани. [2]

Професія, яку людина обирає, є виразником її індивідуальності та професійного самовизначення. [12] Відповідно особистісні, інтелектуальні та емоційні характеристики в осіб різних професій будуть дещо специфічними. Психологія професійної діяльності багато уваги зосереджує довкола емоційних складових, які сприяють або перешкоджають успішності реалізації. Ю. Бреус [1] задля формування емоційної готовності до професійної діяльності, обґрунтовує необхідність розвитку таких складових емоційної сфери, як: здатність до професійної рефлексії; усвідомлення себе як особистості, як професіонала; усвідомлення своїх дій, поведінки; шляхом розуміння власних емоцій та емоцій інших; особистісної професійної самосвідомості, професійних смислів (особистісні професійні знання, професійне ставлення до суб'єкта праці, професійні ідеали, норми та цінності, смислотворюючі мотиви професійної діяльності) – шляхом самоконтролю і саморегуляції емоцій; усвідомлення власних емоцій та управління ними і, як результат, збереження здоров'я особистості (фізичного, професійного, психологічного); використання емоцій особливо у конфліктних ситуаціях і, як результат, – здатність розв'язувати конфлікти в процесі професійної діяльності та підтримувати на належному рівні взаємостосунки з іншими людьми (співробітниками, керівниками, підлеглими). Як можна зауважити, ці 4 складових перегукуються із моделлю емоційного інтелекту Дж. Майєра і П. Салоуєя. [7]

Згідно загальноприйнятих уявлень, професія програміста “інтелектуальноорієнтована”, тобто вимагає високого рівня розвитку інтелектуальних здібностей та таких особливостей мислення як: критичність, абстрактність, гнучкість, системність, здатність до швидкого засвоєння нового матеріалу тощо. [8, 12] Щодо емоційних особливостей і соціально-комунікативних навичок, то думки вчених розходяться: одного боку поширена ідея про те, що програмісти – це одинаки, тобто люди, які не мають широко виражених емоційних потреб, з іншого – що більш успішними і реалізованими є ті спеціалісти, які брали активну участь в різноманітних проектах, нарадах, групових консультаціях тощо. [8] Ці думки відображають комунікативну діяльність, проте не відображають особливостей внутрішньої організації особистості. Таким чином залишається незрозумілим, що виступає ресурсом комунікативної соціальної активності – власні емоційні особливості, які знайшли адекватну форму ви-

раження чи професійні вимоги, до яких потрібно було пристосовуватись.

Дослідники [5, 6, 11, 12] схиляються до думки, що існує набір особливостей мислення, уваги, здібностей, притаманних саме працівникам ІТ-сфери. Так О. Шнайдер [11], опираючись на думку Б. Шнейдермана, таким чином описує психологічний портрет “ідеального” програміста:

- наполегливість/пасивність: наполеглива людина володіє необхідною для виконання роботи ініціативою;

- інтровертність/екстрове́ртність: при колективному співробітництві й при взаємодії з користувачем сприятливим є дружній стиль взаємин;

- внутрішня/зовнішня керованість: особистості з вираженою внутрішньою керованістю намагаються підкорити собі обставини;

- висока/низька збудливість: помірний рівень збудливості сприяє підвищенню продуктивності;

- висока/низька мотивація: особистості з високим рівнем мотивації здатні виконувати дуже складні завдання;

- висока/низька терпимість до невизначеності: розробники повинні вміти працювати в умовах, коли чітко встановлене невелике число фактів або компонентів;

- потрібно приймати рішення при обмежених вхідних даних; для прийняття чергового рішення потрібно мати схильність до деякого ризику;

- уміння бути точним: на завершальних етапах розв'язування завдання необхідні особлива увага до деталей і готовність перевірити й урахувати кожну деталь;

- скромність: гарний програміст не повинен занадто самовпевнено ставитися до якості своїх програм;

- здатність долати стрес: у випадках відставання від планових строків потрібна здатність добре працювати у стресовій ситуації.

В зазначеному переліку можна зауважити, що емоційність окремо не виділяється. Проте пункти “висока/низька збудливість”, “висока/низька мотивація”, “здатність долати стрес” дозволяють припустити емоційну основу цих компонентів як з точки зору “активаційного” так і з “мотиваційного” підходів за І. Ільїним.

М. Кутас [6] за результатами досліджень виділив професійно значущі якості менеджера проектів для оптимізації процесу їх адаптації до діяльності: здатність до складної професійної діяльності; уміння керувати (управлінські якості менеджерів проектів); ефективна соціальна взаємодія; ефективне лідерство; організованість та самоконтроль; самодостатність; високоморальність; особистісна цілісність; ефективне самоуправління.

Проте існує і інша думка. Наприклад, російські дослідники М. Некрестьянова та С. Мясникова [9] звертають увагу на те, що спочатку ті, хто здобувають освіту в сфері ІТ, орієнтовані не на взаємодію з людьми, а на роботу зі знаковими системами. Це не лише не вимагає високого рівня розвитку компетентності в емоційній сфері, а і прицільно акцентує увагу на розвитку когнітивних здібностей. При цьому варто зазначити, що в сфері ІТ поширена саме командна ро-

бота, ефективність якої багато в чому залежить від ефективності взаємодії її членів, а значить і від їх рівня розвитку емоційної обізнаності – емоційного інтелекту і особливо від рівня розвитку емоційного інтелекту менеджера. Звідси можна робити припущення, що особи, які добре орієнтуються в знакових системах мають багато шансів досягти успіху, тоді як особи, орієнтовані на емоційну та соціальну сфери, таких шансів мають менше. Більше того, навчання і діяльність в ІТ-сфері повинні негативно впливати на розвиток цих компонентів особистості. К. Кузьміна зазначає, що для успішних програмістів характерний певний тип особистості зі специфічною структурою інтелектуальної діяльності. Автор робить акцент на повній раціоналізації пізнавальної діяльності з певним спрощенням емоційного та міжособистісного компонентів (наприклад, поєднання високого рівня абстрактного мислення з емоційною холодністю та потребою в раціоналізації дозволяє створювати ідеально-логічні алгоритми). Таким чином повний спектр емоційних переживань така особистість отримує лише шляхом інтелектуального задоволення. [5]

Наведеному припущенню суперечать дослідження І. Рогожкіної [10], яка стверджує, що навчання програмуванню сприяє соціальному та емоційному розвитку дітей, активує їх до групової діяльності, колективного планування та творчості. Автор зазначає певну схильність до конфліктів у таких дітей, щоправда зазначає, що конфлікти мають швидше когнітивне, а не соціальне підґрунтя.

Ще одна паралель особливостей емоційної сфери та професійної діяльності програмістів прослідковується в дослідженнях емоційного вигорання. О. Шнайдер, у результаті дослідження емоційного виго-

рання у програмістів встановив, що здатність керувати своєю поведінкою через керування емоціями пов'язана з емоційним вигоранням. Автор припускає, що в ситуації, коли в процесі діяльності людині не вдається знайти оптимального та адекватного способу вираження своїх емоцій – «страждає» діяльність, емоції виступають не стільки енергетичним ресурсом, скільки гальмують мотивацію. [11]

В даному руслі перспективно виглядає досить новий конструкт в системі психологічних досліджень – «емоційний інтелект». Вчені почали його активно розробляти протягом останніх 20-ти років. На даному етапі вивчення емоційний інтелект розглядають як психологічне утворення, яке формується в процесі життя людини на основі когнітивних здібностей та особливостей емоційності під впливом уявлень про емоції. [3] Д. Люсин пропонує розглядати емоційний інтелект, як явище, що має подвійну природу: з одного боку когнітивну (здатність розпізнати емоцію, ідентифікувати її і дати їй вербальну оцінку, здатність розуміти та усвідомлювати процес формування і розвитку емоції, причинно-наслідкові зв'язки), а з другого – особистісну (спрямованість особистості на емоційну сферу, увага до внутрішнього світу як свого, так і інших людей, здатність переживати емоцію і при цьому контролювати її зовнішнє вираження). [7] Для програмістів з їх акцентом уваги на інтелектуальні здібності емоційний інтелект може виступати ланкою, що об'єднує когніцію та емоцію, і є ресурсом для вирішення суперечностей між професійними задачами та умовами діяльності. Емоційний інтелект здатний вирішувати ряд задач в когнітивній, емоційній та комунікативній сферах. (рис. 1)

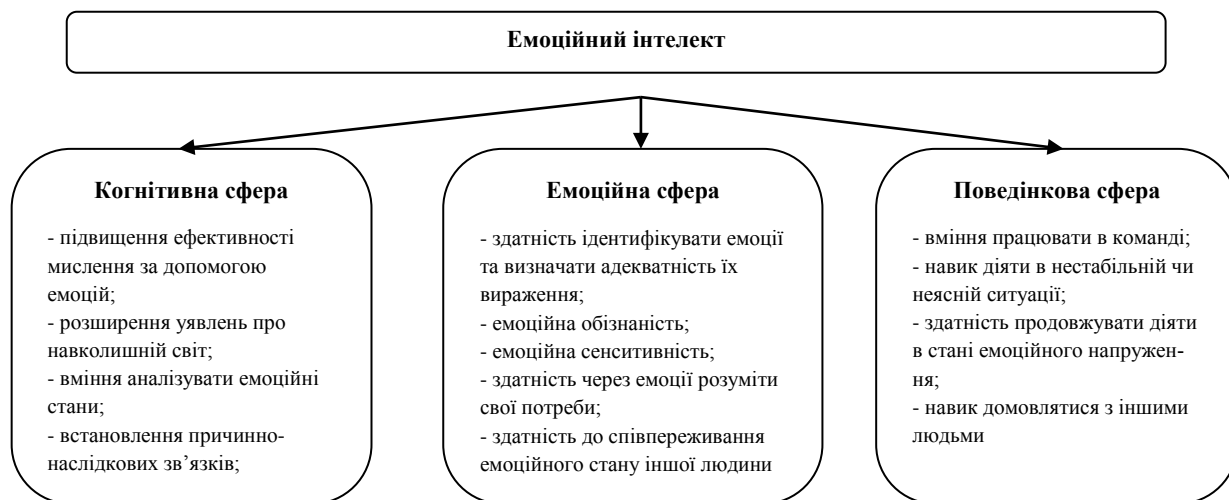

Рис. 1. Задачі емоційного інтелекту в різних сферах особистості в системі діяльності програміста

Кожна із задач, яку здатен вирішувати емоційний інтелект, зокрема в когнітивній та поведінковій сфері, перегукується із результатами досліджень щодо вимог до особистості програміста чи менеджера в сфері ІТ. [6, 11] На цій основі можна припущення, що емоційний інтелект як механізм прикладного застосування особливостей емоційної сфери в ІТ-діяльності, є досить реалістичним, проте потребує емпіричної перевірки.

Висновки. Таким чином, на даному етапі теоретичного аналізу можна стверджувати, що особи, які обирають своє навчання та діяльність в ІТ-сфері мають певні особливості емоційної сфери. Крім цього професія ставить свої вимоги до особливостей особистості (в тому числі і емоційних) шляхом організації праці та специфіки робочих вимог. На даний момент виявлена розбіжність в тому, що навчання відбувається з акцентом на розвитку когнітивної сфери, тобто інтелектуальних здібностей та пошукової активності.

В той час, як діяльність організована за командним типом, тобто змушує до соціальної взаємодії, емоційної та комунікативної компетентності. Перспективним напрямком дослідження може бути пошук механізмів, які усувають цю розбіжність і допомагають в

організації адаптації особистості до професійної діяльності в ІТ-сфері. Можна припустити, що таким механізмом може виступати високий рівень емоційного інтелекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бреус Ю.В. Емоційний компонент у структурі освіти вищого навчального закладу / Ю.В. Бреус // Збірник статей VI Всеукраїнської наукової конференції «Гуманітарні аспекти формування особистості», 27 квітня 2012 р. – Львів: ЛДУ БЖД, 2012. – С. 277-287.
2. Гурьев М.Е. Сущность и структура эмоциональной сферы личности // Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии: сб. ст. по матер. ХLI междунар. науч.-практ. конф. № 6(41). – Новосибирск: СибАК, 2014.
3. Жигайло Н. І., Стасюк М.М. Роль емоційного інтелекту в процесі професійної освіти // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2016. - №4. – С. 87-97
4. Изард К.С. Психология эмоций. СПб.: Питер, 2000. — 467 с.
5. Кузьмина К. Е. Личностные особенности профессиональных пользователей компьютерных технологий // Психолого-педагогическое сопровождение в образовательных учреждениях Российской Федерации формирования человека как личности на этапе межпоколенарного перехода молодежи: Сб. статей / Под общей редакцией С.П. Иванова. М.: Издательство Московского психолого-социального института, 2008. С. 180-185.
6. Кутас М. С. Розвиток професійно значущих якостей майбутнього фахівця з управління проектами засобом соціально-психологічного тренінгу // Актуальні проблеми психології. – Том 1: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. – Вип. 40. Збірник наукових праць / За ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки. – К. - Алчевськ : ЛАДО, 2014. – С. 60 – 65.
7. Люсин Д.В. Современные представления об эмоциональном интеллекте // Социальный интеллект: Теория, измерение, исследования / Под ред. Д.В. Люсина, Д.В. Ушакова. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2004. – С. 29–36.
8. Максименкова Л. И., Павлов Д. В. Эмоционально-личностные и коммуникативные особенности студентов различных специальностей // Вестник Псковского государственного университета. Серия: Социально-гуманитарные науки. - №1. – 2012. – С. 106-111.
9. Некрестьянова М.С., Мясникова С. В. Эмоциональный интеллект как фактор успешности руководителя в сфере информационных технологий // Научные исследования выпускников факультета психологии СПбГУ. – Изд-во: Санкт-Петербургский государственный университет. – Т.1 - №1. – 2013. – С. 172-179
10. Рогожкина И. Б. Развивающий эффект обучения программированию // Психология. Журнал Высшей школы экономики, - 2012. - Т. 9, - № 2. - С. 141–148.
11. Шнайдер О. В. Психологічні особливості емоційного вигорання працівників сфери інформаційних технологій // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка». Випуск 26. – 2014. – С. 144 – 148.
12. Шнейдерман Б. Психология программирования: Человеческие факторы в вычислительных и информационных системах. Пер. с англ. М. : Радио и связь. – 1984. – 304 с.

REFERENCES

1. Breus, Yu.V. (2012). Emotsiyni komponent u strukturi osvity vyshchoho navchalnoho zakladu [Emotional component in educational structure of higher education institution]. Collection of articles of HAPF '12: VI Vseukrainska naukova konferentsiia «Humanitarni aspekty formuvannia osobystosti» – The Sixth All-Ukrainian scientific conference «Humanitarian Aspects of Personality Formation». (pp. 277-287). Lviv: LDU BZhd [in Ukrainian].
2. Guriev, M.E. (2014). Sushchnost i struktura emotsionalnoi sfery lichnosti [The essence and structure of the emotional sphere of personality]. Lichnost, semia i obshchestvo: voprosy pedagogiki i psikhologii – Personality, family and society: the issues of pedagogy and psychology: A collection of articles of the International Scientific and Practical Conference, 6(41). Novosibirsk: SibAK [in Russian].
3. Zhyhailo, N. I., & Stasiuk, M.M. (2016). Rol emotsiinoho intelektu v protsesi profesiinoi osvity [The role of emotional intelligence in the process of professional education]. Pedahohika i psykhohihiia profesiinoi osvity – Pedagogy and psychology of professional education, 4, 87-97 [in Ukrainian].
4. Izard, K.S. (2000). Psikhologiiia emotsyi [Psychology of emotions]. St. Petersburg: Piter [in Russian].
5. Kutas, M.S. (2014). Rozvytok profesiino znachushchykh yakosteï maibutnoho fakhivtsia z upravlinnia proektamy zasobom sotsialno-psykhologichnoho treninhu [Development of professionally significant qualities of the future specialist in project management by way of socio-psychological training]. S.D. Maksymenko, & L.M. Karamushka (Eds.), Aktualni problemy psykhohihi – Actual problems of psychology: Collection of scientific works (Vol. 1), (issue 40), (pp. 60-65). – Kyiv - Alchevsk: LADO [in Ukrainian].
6. Kuzmina, K.E. (2008). Lichnostnyie osobennosti professionalnykh polzovatelei kompiuternykh tekhnologii [Personal features of professional users of computer technology]. Psikhologo-pedagogicheskoe soprovozhdeniie v obrazovatelnykh uchrezhdeniakh Rossiiskoi Federatsii formirovaniia cheloveka kak lichnosti na etape mezhpokolenarnogo perekhoda molodezhi – Psychological and pedagogical support of the formation of a human as a personality at the stage of intergenerational transition of youth in the educational institutions of the Russian Federation (pp. 180-185). Moscow: Publishing house of the Moscow Psychological and Social Institute [in Russian].
7. Liusin, D.V. (2004). Sovremennyye predstavleniia ob emotsionalnom intellekte [Modern view of emotional intelligence]. Sotsyalnyi intellekt: Teoriia, izmereniia, issledovaniia – Social intelligence: Theory, measurement, researches (pp. 29-36). Moscow: Izd-vo «Institut psikhologii RAN» [in Russian].
8. Maksimenkova, L.I., & Pavlov, D.V. (2012). Emotsionalno-lichnostnyie i kommunikativnyie osobennosti studentov razlichnykh spetsialnostei [Emotionally-personal and communicative features of students of various specialties]. Vestnik Pskovskogo gosudarstvennogo universiteta. Serii Sotsialno-gumanitarnye nauki – Bulletin of Pskov State University. Series: Social and Human Sciences, 1, 106-111 [in Russian].
9. Nekrestianova, M.S., & Miasnikova, S.V. (2013). Emotsionalnyi intellekt kak faktor uspehnosti rukovoditelia v sfere informatsyonnykh tekhnologii [Emotional intelligence

- as a factor of success of a leader in the field of information technology]. Nauchnye issledovaniia vypusnikov fakulteta psikhologii SPbGU – Scientific research of graduates of the Faculty of Psychology SPbSU (Vol.1), (issue 1), (pp. 172-179). St. Petersburg: Publishing House: St. Petersburg State University [in Russian].
10. Rogozhkina, I.B. (2012). Razvivaiushchii effekt obucheniia programmirovaniu [Developing effect of studying programming]. Psikhologiya. Zhurnal Vysshei shkoly ekonomiki – Psychology. Journal of Higher School of Economics, Vol. 9, 2, 141–148 [in Russian].
11. Shnaider, O.V. (2014). Psykholohichni osoblyvosti emotsiinoho vyhorannia pratsivnykiv sfery informatsiinykh tekhnolohii [Psychological peculiarities of the emotional burnout of employees in the field of information technology]. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii «Psykhologhiia i pedahohika» – Scientific notes of the National University of Ostroh Academy. Series «Psychology and Pedagogy», 26, 144 – 148 [in Ukrainian].
12. Shneiderman, B (1984). Psikhologhiia programmirovaniia: Chelovecheskiie faktory v vychislitelnykh i informatsyonnykh sistemakh [Psychology of programming: Human factors in computing and information systems]. Moscow: Radio i sviaz [in Russian].

Peculiarities of the emotional sphere of IT specialists

M. M. Stasiuk

Abstract. In the article theoretical analysis of the views on the emotional sphere of the individual is carried out; ‘activation’ and ‘motivational’ approaches to the study of emotions and emotional sphere are highlighted. The approaches to the study of the emotional sphere in the IT-sphere are analyzed, the meaning of the elements of the emotional sphere in the programmer's professional activity is revealed. There are described the peculiarities of the emotional sphere of individuals who choose their studies and activities in the IT-sphere (moderate introversion, moderate level of excitability, high level of motivation, ability to keep efficiency in conditions of uncertainty and stress, etc.). There are specified the requirements for the individual characteristics (including emotional ones) of person, who selects the activity in the IT sphere, concerned with organization of work and the specifics of working conditions. There is revealed the contradiction in the researchers' views regarding the mutual influence of studying programming and development of the emotional sphere of personality. There is established that studying programming takes place with an emphasis on the development of the cognitive sphere, that is, intellectual abilities and search activity, while the activity is organized according to the command type, namely, are forcing to social interaction, emotional and communicative competence. It is proposed to consider emotional intelligence as a possible mechanism for resolving the differences between intellectual abilities and emotional challenges of professional activity. It is noted that emotional intelligence can act as a means of personal adaptation to professional activity in the IT-sphere.

Keywords: *emotional sphere, personality, emotionality, programmers, IT-sphere.*

Особенности эмоциональной сферы IT-специалистов

М. М. Стасюк

Аннотация. В статье осуществлен теоретический анализ взглядов на эмоциональную сферу личности; выделено «активационный» и «мотивационный» подходы к изучению эмоций и эмоциональной сферы. Проанализированы подходы к исследованию эмоциональной сферы у специалистов IT-сферы, раскрыто значение элементов эмоциональной сферы в профессиональной деятельности программистов. Описаны особенности эмоциональной сферы лиц, которые выбирают свое обучение и деятельность в IT-сфере (умеренная интровертированность, умеренный уровень возбудимости, высокий уровень мотивации, умение сохранять работоспособность в условиях неопределенности и стресса и т.д.). Указаны требования к особенностям личности (в том числе и к эмоциональным), которая выбирает деятельность в IT-сфере, касающиеся организации труда и специфики рабочих условий. Выявлено противоречие во взглядах исследователей на взаимовлияние обучения программированию и развития эмоциональной сферы личности. Установлено, что обучение программированию происходит с акцентом на развитие когнитивной сферы, то есть интеллектуальных способностей и поисковой активности, в то время как деятельность организована по командному типу, то есть принуждает к социальному взаимодействию, эмоциональной и коммуникативной компетентности. Предложено рассматривать эмоциональный интеллект как возможный механизм устранения расхождения между интеллектуальными способностями и эмоциональными вызовами профессиональной деятельности. Отмечено, что эмоциональный интеллект может выступать средством адаптации личности к профессиональной деятельности в IT-сфере.

Ключевые слова: *эмоциональная сфера, личность, эмоциональность, программисты, IT-сфера.*